

مهارت‌های حرفه‌ای معلمان

با نیم نگاهی به فعالیت‌های پرورشی مدارس

مؤلفین

اولیاء محمدولی زاده

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، آموزش و پرورش استان مازندران
شهرستان ساری ناحیه ۲

آزاده حبیبی شاهاندشتی

کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی، آموزش و پرورش استان مازندران
شهرستان ساری ناحیه ۲

سرشناسه	:	محمدرضی زاده ، اولیاء ، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	مهارت های حرفه ای معلمان با نیم نگاهی به فعالیت های پرورشی مدارس
مشخصات نشر	:	ساری: علیم نور، ۱۳۹۴.
مشخصات فزاعری	:	۱۱۲ ص.
شابک	:	978-600-7341-58-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فنیای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlia.ir قابل دسترسی است
شماره افزوده	:	حیثی شاهاندشتی، آزاده ، ۱۳۶۰ -
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۸۲۴۸۵۳

سیناسنامه کتاب

◀ نام کتاب: مهارت های حرفه ای معلمان با نیم نگاهی به فعالیت های پرورشی مدارس

◀ مؤلفین: اولیا محمد ولی زاده، آزاده حیثی شاهاندشتی

◀ تألیف: امور رایانه و صفحه بندی: سیده فاطمه فضل سید محله.

◀ طرح روی جلد: شهریانو فرخی

◀ ویراستار: اولیا محمد ولی زاده

◀ تیراژ: ۵۰۰ نسخه

◀ ناشر: علیم نور

◀ چاپ و مباحث: پیشگام

◀ قیمت چاپ: ۱۳۹۴

◀ قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

تمامی حقوق این اثر متعلق به انتشارات علیم نور بوده است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)
مرکز فروش: ساری - میدان امام - پلوار دانشگاه - باین تر از حوزه هنری - کوچه گل برگس - جنب جاب ملازند گستر

۰۱۱۳۲۲۷۲۸۷-۰۹۱۱۲۵۵۹۸۴۲

شابک: ۲-۵۸-۷۳۴۱-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-7341-58-2 ♦

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۸	پیش‌گفتار مولفین
۱۲	پیش‌گفتار ناشر

بخش اول: رشد حرفه‌ای معلمان (تعاریف؛ دیدگاه‌ها؛ نقش‌ها..)

۱۸	مقدمه
۲۱	اهمیت و ضرورت
۲۳	تعاریف مفاهیم و اصطلاحات
۲۵	معلمان حرفه‌ای
۲۶	تعریف و مولفه‌های حرفه‌ای شدن
۲۷	شرایط و موقعیت
۲۹	زیربنای نظری رشد حرفه‌ای
۳۰	رویکرد رشد حرفه‌ای معلمان
۳۲	ویژگی‌های رشد حرفه‌ای
۳۲	عوامل موثر بر رشد حرفه‌ای
۳۳	شاخص‌های اصلی و بارز یک معلم حرفه‌ای
۳۶	سطوح اساسی ارزشیابی رشد حرفه‌ای
۴۰	آسیب‌ها و موانع حرفه‌ای شدن معلمان
۴۳	استانداردهای حرفه‌ای معلمان
۴۵	نتیجه‌گیری بخش اول

بخش دوم: آنچه یک معلم حرفه ای باید بداند؟

با رویکرد فعالیت‌های پرورشی مدارس

مقدمه ۵۰

مبانی و اهداف سند تحول واجد صلاحیت‌های حرفه‌ای ۵۳

گفتار اول

نقش فناوری اطلاعات بر توسعه حرفه ای معلمان ۵۶

پرورش صلاحیت های حرفه‌ای معلمان ۶۳

ویژگی‌های معلم حرفه‌ای در قرن ۲۱ ۶۳

مهارت‌های مورد نیاز معلمان حرفه‌ای در عصر هزاره سوم ۷۱

گفتار دوم

دانستنی‌ها برای همه معلمان ۸۱

وقتی که معلم نمی‌داند؟ ۸۱

آیا معلم می‌تواند قهر کند؟ ۸۱

معلم چگونه استعدادها را شکوفا می‌سازد؟ ۸۲

عزت و شوکت معلم کی بر باد می‌رود؟ ۸۲

معلمان خوب هدف دارند؟ ۸۳

معلمان خوب منتظر موفقیت همه دانش‌آموزان هستند ۸۴

معلمان خوب می‌توانند با ابهام کنار بیایند ۸۴

معلمان خوب برای رسیدن به نیازهای بچه‌ها تغییر می‌کنند ۸۵

معلمان خوب متفکر هستند ۸۵

معلمان خوب از ندانستن ناراحت نمی‌شوند ۸۶

۸۶.....	معلمان خوب از کارشان و دانش آموزان شان لذت می برند.....
۸۷.....	نقش مدیر در مشارکت بیشتر معلمان.....
۸۸.....	نقش مدیران و معلمان در سیاست مدرسه محوری.....

گفتار سوم

۸۹.....	فعالیت های پرورشی مدارس.....
۹۲.....	تربیت دینی.....
۹۷.....	نتیجه گیری بخش دوم.....
۹۸.....	پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر تجارب مولفین.....
۱۰۱.....	نتیجه و خلاصه دو بخش.....
۱۰۳.....	فهرست منابع و مآخذ.....

پیشگفتار مؤلفین

در دنیای امروز، حجم، تنوع و عمق توقعات و انتظارات مرتبط با نظام آموزش و پرورش، آن چنان است که نظام مذکور، با شرایط، امکانات، روش‌ها و نیروی انسانی فعلی به هیچ وجه نمی‌تواند از عهده رسالت خود بر آید. نظام آموزش و پرورش باید متحول شود و تغییراتی بنیادین و اساسی در آن به وجود آید. اصولاً هیچ سازمان و نهادی نمی‌تواند هدف‌هایی معقول اتخاذ کند و کار اثر بخشی در جهت تحقق آن هدف‌ها انجام دهد، مگر آن که تمامی اعضایش، از صدر تا زیر، مفروضات خود را درباره آینده، مورد تجزیه و تحلیل و بازنگری جدی قرار دهند تا بتوانند آن را بر اساس واقعیات اصلاح کنند. با توجه به مسائل فوق، اگر آموزش و پرورش می‌خواهد تغییر کند، متحول شود و پیشرفت نماید، دست اندرکاران امر تعلیم و تربیت، به خصوص معلمانی که تعامل گسترده‌ای با فراگیران دارند، باید متحول شوند، تغییر کنند و پیشرفت نمایند، دست اندرکاران امر تعلیم و تربیت، به خصوص معلمانی که تعامل گسترده با فراگیران دارند، باید متحول شوند، تغییر کنند و پیشرفت نمایند. همچنین دانش و اطلاعات، شناخت‌ها، نگرش‌ها، مهارت‌ها و روش‌های کار آن‌ها باید تغییر کند. لازمه این کار، حرفه‌ای شدن امر تعلیم و تربیت و در سرلوحه آن، حرفه‌ای شدن تمام معلمان است. از نظر رئوف، مهارت‌های حرفه‌ای معلم، لازم‌ترین و ضروری‌ترین نیاز اوست. هر نوع بی‌توجهی در به دست آوردن این مهارت‌ها، عدم موجودیت شغلی و حرفه‌ای او را با اثبات می‌رساند و خط بطلان روی مهارت او می‌کشد. بدون هیچ تحقیقی می‌توان فهمید که مهارت‌های علمی معلمان کافی نیست. بسیاری از معلمان، با داشتن دانش و سواد علمی بالا و کافی، توان به کار بستن مهارت‌های حرفه‌ای خود را ندارند و برعکس، معلمانی وجود دارند که احتمالاً دانش آنها، حتی در رشته‌های تخصصی خودشان، بسیار اندک بوده است، ولی به خوبی از عهده کار معلمی بر آمده‌اند. امروزه متخصصان بر این عقیده اند که: نقش فراگیر و ریشه‌ای معلم، دگرگون شدن است و معلم همچون ابزاری به حساب می‌آید که حامل اطلاعات ذخیره شده‌ای است که باید به تناسب ظرفیت گیرندگان، آن را توزیع کند و این خطری بزرگ در تحریف و مسخ رسالت معلمی است.

احساس این خطر، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران نظام‌های آموزش و پرورش جهانی را به تلاشی نو واداشته است و در رأس آن‌ها، "یونسکو" با اذعان به این تحریف و دگرگونی در رسالت معلمی، هشدارهای تکان دهنده‌ای را به نظام‌های آموزش و پرورش کشورها می‌دهد و اظهار می‌دارد: "شرایطی که معلمان در آن تربیت می‌شوند، باید دقیقاً دگرگون شوند؛ به نحوی که معلمان به صورت مریبان درآیند و نه مختصصانی که فقط ناقل محتوای برنامه درسی از پیش تعیین شده هستند. بنابراین، سعی نظام آموزش و پرورش در جهت بهبود و پیشرفت امر تعلیم و تربیت، باید بر آن باشد که تعلیم و تربیت جنبه حرفه‌ای پیدا کند و ویژگی‌ای لازم را به عنوان یک حرفه کسب کند؛ زیرا در این صورت است که از حیثیت اجتماعی بیشتری برخوردار خواهد شد. شرط اثر بخشی و کارآیی کارکنان آموزش و پرورش به خصوص معلمان آن است که در کار خود ضمن کسب تخصص حرفه‌ای، به حرفه معلمی پایبند باشند.

معلمی به عنوان یک حرفه، مستلزم اختیار و استقلال عمل است که با افزایش تحصیلات و تجارب معلمان و نیز با استفاده هر چه بیشتر از فناوری پیشرفته، عمیق تر نیز می‌شود. این گرایش، یعنی حرفه‌ای گرایی، موجب می‌شود تا معلمان بیش تر به طرف هنجارهای حرفه‌ای، کنترل حرفه‌ای، و در رأس آن‌ها اختیار و استقلال حرفه‌ای تمایل پیدا کنند. زیرا مجهز شدن معلمان به تخصص، مهم ترین و اساسی ترین راه تضمین کار بهتر و بیشتر نظام آموزشی است. معلم بدون آگاهی از روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روش‌های آموزش، اصول یادگیری، نحوه ارزشیابی و طرح درس و استفاده از وسایل کمک آموزشی، نمی‌تواند وظیفه خطیر خود را در عصر کنونی به نحو شایسته انجام دهد.

در زمینه‌های روان‌شناسی و سایر علوم مربوط به تربیت، به ویژه روان‌شناسی یادگیری و خصوصیات فراگیران، هر روز پژوهش‌های جدیدی انجام می‌گیرد. ماهیت حرفه‌ای معلم عصر حاضر ایجاب می‌کند که او با این یافته‌های جدید آشنا شود و آن‌ها را در تدریس به کار برد.

امروزه معلم باید در قالب حرفه‌ای خود ظاهر شود. برای تحقق هر چه بیش‌تر این امر لازم است از طریق دوره‌های تربیت معلم، ضمن خدمت و مطالعات و تجربیات مستمری که در آینده خواهد داشت، صلاحیت‌ها و توانایی‌هایی را کسب کند تا بتواند به نحو شایسته‌ای، به ایفای نقش حساس، پر مسئولیت و در عین حال تخصصی معلمی پردازد. با توجه به توضیحات بالا در مورد حرفه‌ای شدن معلمان، پیشنهاداتی چند در این زمینه داده می‌شود:

الف- آشنایی با کاربرد وسایل و رسانه‌های آموزشی جدید در مدرسه، فراگیری دانش تخصصی جدید، به کارگیری روش‌های نوین آموزشی و استفاده از تحقیقات عملیاتی برای پاسخگویی به مشکلات آموزشی، همگی رشد حرفه‌ای معلمان را فراهم می‌آورند.

ب- کسب دانش و تجربه‌های جدیدی که قدرت ابتکار و توانایی‌های تازه به افراد می‌بخشد، نه تنها موجبات ارتقای کارایی و اثر بخشی معلمان را فراهم می‌آورد، بلکه باعث تغییر شخصیت و ایجاد روحیه، انگیزه و تعهد برای ارتقای علمی، شغلی و حرفه‌ای معلمان می‌شود.

ج- مدیران آموزشی باید زمینه‌ای فراهم سازند تا بین معلمان درس‌های گوناگون، مخصوصاً درس‌هایی که ارتباط نزدیک‌تری با هم دارند، مشورت‌ها و تبادل نظرهای علمی لازم انجام پذیرد.

د- مدیران و مسئولان آموزش و پرورش باید زمینه‌ای را فراهم آورند که معلمان بتوانند، علاوه بر تدریس، فرصت یادگیری مستمر را نیز بیابند.

ه- برای ایجاد رشد حرفه‌ای در معلمان، مدیران آموزشی باید با واگذاری مستقیم مسئولیت، مطابق با توانایی هر فرد، او را در تحقق این امر یاری کنند. البته مدیران آموزشی باید توجه کنند که انتظارات بیش از ظرفیت هر فرد، موجب دلسردی، عدم تعهد و کاهش وفاداری معلمان خواهد شد.

و- برای ایجاد شرایطی که موجب رشد حرفه‌ای معلم شود مدیر آموزشی باید محیط راحت، پشتیبانی کافی و انواعی از محرک‌ها و پاداش‌ها را برای آنان فراهم کند تا معلمان در این فرصت‌ها سهمی شوند و رشد حرفه‌ای آنان افزایش یابد.

ز- مدیران و مسئولان آموزشی باید برای معلمان، برنامه‌های تخصصی مطابق با درس‌هایی که تدریس می‌کنند، بگنجانند. در این صورت اعتماد به نفس معلمان افزایش می‌یابد و موجبات رشد حرفه‌ای معلمان فراهم می‌گردد.

در کتاب حاضر مولفین با توجه به تجارب چندین ساله در سازمان آموزش و پرورش تلاش نموده‌اند در قالب دو بخش مهارت‌های حرفه‌ای معلمان با تاکید بر فعالیت‌های پرورشی در مدارس را با رویکردی نو در عصر هزاره سوم مورد تحلیل و بررسی قرار دهند.

این کتاب قابل استفاده اساتید دانشگاه، معلمان، مدیران، دانشجویان و دانش‌پژوهان کلیه رشته‌ها به ویژه، علوم تربیتی و روان‌شناسی و همه کسانی که با رویکرد یاددهی و یادگیری سر و کار دارند مفید می‌باشد و از این روش به عنوان یک روش مطلوب در آموزش و یادگیری در این رشته‌ها، بهره گیرند. جا دارد مراتب تقدیر و تشکر خود را از اساتید ارجمندمان، دکتر فرشیده ضامنی، دکتر رضا یوسفی سعیدآبادی و مدیر محترم انتشارات علیم‌نور جناب آقای علی گل‌افشانی، که در تهیه این اثر تلاش کردند، اعلام می‌نماییم. در پایان ذکر این نکته ضروری است که نوشتار حاضر احتمالاً بدون کم و کاستی نخواهد بود، لذا از کلیه اساتید، معلمان، صاحب نظران، دانش پژوهان و خوانندگان این مجموعه تقاضا می‌شود تا با طرح نظرات و پیشنهادات خود ما را در ادامه راه و تکمیل این بحث مفید و ارزنده‌تر کردن این اثر یاری نمایند قطعاً از نظرات شما عزیزان در ویرایش‌های بعدی استفاده خواهد شد.

توفیق از خداست و تکیه بر اوست.

مولفین

Alimonnoor@yahoo.com

به بسم الله الرحمن الرحيم است گرت فتحي زفتاح عليم است

در جهان امروز پژوهش و تحقيق، اساس و بنياد همه پيشرفت‌ها و توسعه امور محسوب می‌شود. به طوری که «توانایی» در گرو «دانایی» است و می‌توان گفت بدون دانایی، توانایی جایگاهی ندارد. همان طوری که حضرت علامه حسن‌زاده آملی حفظه الله فرموده است:

منم آن تشنه دانش که گر دانش بود آتش

مرا اندر دل آتش همی باشد نشیمن‌ها

انتشارات «علیم نور» از زمان تاسیس و شروع فعالیت خود، همواره تلاش وافری در جهت بسط و توسعه علوم و امور فرهنگی داشته است. به طوری که دستاوردهای متعددی در خصوص نشر امور علمی از خود به جای گذاشت. کتاب حاضر منبع مناسب، مفید و ارزشمندی برای سطح رشد و توسعه در زمینه علوم تربیتی و روان‌شناسی خواهد بود. مؤلفین هدف اصلی از انجام این مجموعه را بررسی راهکارهای تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان و مدیران در فعالیت‌های پرورشی مدارس می‌دانند. انتشارات «علیم نور» این افتخار را دارد که در زمینه نشر و توسعه علمی از نظرات ارزشمند مؤلفین محترم بهره‌مند گردیده و این افتخار را دارد که کتاب‌های بعدی این مؤلفین را به چاپ برساند. امید است استادان، دانش‌پژوهان و صاحب‌نظران، جهت اصلاح بیشتر کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار، از ارائه پیشنهادات و نظرات خود به این مرکز دریغ ننمایند.

